

A megyék nem rendezésének egyedüli oka, mert a császár azt kikötötte; attól félvén, hogy egy s utána több megye el találja kiáltani: nem adózunk, vagy, megtiltjuk az adóbeszedést. Már pedig egész politikai átalakulásunk az új kölcsön szerencsés megköthetésének kockáján fekszik, az pedig a börze és a külföld azon meggyőződésétől függ, hogy Magyarországon bizalom uralkodik a birodalom és az új rendszer iránt. — Én hát D. Ferenczet nem azért hibáztatom, hogy a kormányra mért nem hatott a megyék rendezése érdekében, hanem azért, hogy mért nem hatott a közudatira a megnyugtató érdekében. Kemény Zs. magatartása sem a «Forradalom után» rovatába jő, hanem az ő excentrikus véralkatából s gondolkodásmódjából magyarázható. Félték a dologról nyilván szólni, hogy a külföld észre ne vegye a rosszul rejtett finesse-t.

No, ördög süsse meg a politikát. Egy pohár illatos bor, egy kis három strófás dal, s egy szeretett szem mosolya többet ér Pitt és Deák Ferencz minden állambölcséségénél. Isten áldjon meg, víg dalok költője, jó bor természetője, szerelem barátja; kívánja neked egy rossz bort ivó, de szép asszonyt szerető jó kedélyű poeta

Szász K.

Tieidet csókoljuk.

Közli: PERÉNYI JÓZSEF.

VERSEGHY FERENC EGY ISMERETLEN VERSES REGÉNYE.

A zirci apátság kéziratára 222/95—115. sz. alatt Verseghynek egy eddig ismeretlen verses kéziratát őrizi. Elbeszélő költemény töredéke, s címe: *Égfi Ferenc*, «a Magyar Nemességnek tisztességes multságára megírt mostani történet.» Hexameterekben van írva. Bizonyos, hogy nem készült el belőle több, mint amennyi ránk maradt: az első ének teljesen, 1004 sor s a második ének eleje, 245 sor, ezenkívül csak a részletes tervrajzát készítette el Verseghy. A tervrajz, valamint az elkészült rész alapján joggal nevezhetjük a művet verses regénynek — s ha elkészül, a legnagyobb méretű magyar verses regény lett volna. Olyan gazdagon kiképzett mesét ad elénk a tervvázlat, annyi romantikus fordulatból szövődött volna a cselekvény s úgy telehintette volna reflexiókkal, hogy terjedelme meghaladta volna még a nagy eposzokét is. Ezt igazolja az első ének is, amely a maga 1004 sorával hosszabb akár a homerosi eposzok, akár az *Aeneis* egy-egy énekénél.

A költő *in medias res* vezet. A regény főhőse Égfi Ferenc (az első terv szerint Régfí); a Dunából félholtan menti ki őt Bölcsi (eredetileg Bölcsei) aki egy dunamenti faluban tisztartóskodik Marsfi (először Marszfi) óbester birtokán. A birtokos a francia háborúban van; Rósi leányát (eredetileg Rózsí) az intrikus Férgesi kapitányné gondjaira bízta, akinek szintén van egy Rósival egykorú, anyjára ütő leánya, Margita. A folyóból kimentett beteghez siet a falu papja; csatlakozik hozzá Rósi, majd gondjába veszi a beteget, s Égfiben nagy hála kel a jó leány iránt.

Mihelyt jobbra fordul állapota, elmondja Bölcsiéknak, hogy hogyan is került ő a Dunába. Bécsből visszatérőben, ahová egy igazoló irat miatt volt kénytelen menni, régi barátjával, Váfrival volt a hajón, aki Bécsben tartózkodott állandóan. Nagy szél támadt, azért a hajó kikötött egy erdei csöszháznál; ő ott az erdőben mélyen elaludt. Csak akkor ébredt föl, mikor víz vette körül és még szerencse, hogy egy gerendán el tudott jutni valahogyan a segélynyújtók közelébe. Váfri t. i. álomitalt adott neki; az erdőből a csösz taligáján kivitte a Duna partjára és belevetette a vízbe. Utána a taligát visszavitte a házhoz, de mire a csösz kijött, neki csak hült helyét találta. Másnap a csösz és felesége is elmentek hazulról és csak egy kis leánya maradt otthon a kis gyermekkel. A hajósok hiába keresték Égfit, eltávoztak. Visszatérőben a csösz talál egy könyvet, melybe Váfri neve van beírva, sőt a kerék nyoma elvezet Égfi alvóhelyéhez is az erdőbe.

Több évre ezután Égfi találkozik a csösszel; megveszi tőle a könyvet, megtudja elbeszéléséből, mi történt vele a dunai kalandja alkalmával s nem-sokára találkozik is Váfrival, aki őt «léleknek» tartja, megrémül stb. Ezek a megindítás közvetlen előzményei.

Mihelyt meggyógyul, Rósi iránti vonzalmából Bölcsi szolgálatába áll; itt elmondja élete történetét. Egy ifjú gróf mellett töltötte gyermekkorát. A grófné egy rokonleányát tanította írni, az beleszeretett tanítójába. Verseghy itt Ovidiusból akart kölcsönözni részleteket. A grófné, követve Ovidius tanácsát, két esztendőre elküldi Égfit, mintegy próbaidőre; de mikor, az idő lejártával, újra megjelenik a grófi házban, a leány már máshoz ment férjhez.

Bölcsi is elmondja élete történetét; természetes, hogy Égfi, Bölcsi és a papnak beszélgetései nem mulhatnak el disputációk nélkül. Verseghy sorra tervbe vette Plátót, Xenophont, Montesquieu-t, a bölcselőket, reformátorokat, juristákat... és ezt a fárasztó részt lett volna hivatva megaranyozni Rósi természetes lelkének bemutatása.

Ezután a megindítás folytatásaként megkezdődik a mese. Rósi kezére Gögsői számít és ezért féltékenységből üldözi Égfit; segítségére vannak ebben a kapitányné és leánya, s így hárman szönek «cabalákat» a főhős ellen. Pedig épen hű szolgálatai miatt, mert házmesternek tette meg őt Rósi, a leány szívéhez mindig közelebb kerül. Így mikor sebet kapott Rósi a lábán egy tövistől, és a falusi orvos csak elrontja a bajt, Égfi élete veszélyeztetésével is átúszik egy vad, megáradt folyón más orvosért — Gögsői még lóháton sem mert átmenni!

Marsfi hazajön a háborúból, mint tábornok. Megszereti Égfit, katonának verbuválja és megteszi zászlótartónak. A harcban fogoly lesz, de kiváltják és mint kapitány érkezik vissza a generálissal Rósihoz. Elkíséri a családot Pestre is, mint a generális adjutansa. Az atya észreveszi a fiatalok egymáshoz való vonzódását, szívesen látja, Gögsőt elejti. Égfi azonban Pesten «egy titkos helyre» jár, ezért Rósi nagyon búsul. A generális is véget akar vetni a gyanúnak és felszólítja adjutansát a döntésre, aki örömmel válaszol: megkéri Rósit. De alighogy újra visszatér külső útjáról, szomorúan jelent be, hogy a leányt nem veheti el, s csak azt kéri a generálistól, hogy tartsa el majd az ő anyját. A nemesszívű katona fölkeresi a beteg asszonyt, akiről kiderül, hogy valamikori kedvese volt a generálisnak, született is tőle egy

fia, ő azonban könnyelműen elhagyta. Ez az eltűnt fiú persze senki más, mint Égfi. Ez a fölfödözés Égfit még inkább elszomorítja, mert így ő a generális fia és Rósi bátyja, nem veheti el tehát Rósit. De ekkor a generális kijelenti, hogy Rósi nem az ő leánya, hanem árva leány, akit egy tűzvész alkalmával mentett meg. Égfi ebben az elbeszélésben ráismer az öreg Bölcsi történetére, aki éppen Pesten van a pénzekkel. Rósi tehát Bölcsi leánya — s megtartják boldogan a kettős lakodalmat.

E kevés lélektannal, de annál több meglepő fordulattal elbeszélte mese színhelyétől «a zagorai hegyeket» választja Verseghy, Horvátországban, Varasd körül. Érdekes még az is, hogy a szereplő főszemélyeknek pontos kronológiáját is megadja; így Égfi 1772-ben születik, Rósi 1781-ben. Égfi a grófhoz 1787-ben kerül, s 1792-ben távozik tőle mint II. éves jurista. 1800-ban történik vele a dunai baleset és 1801-ben (ez alighanem tévedés) nősül.

Ez V. irodalmi hagyatékában a legnagyobb töredék. Semmi sincs benne, ami írójának valamiképpen is disszonáns lelkét elárulná; azért nem csalódunk, ha az 1800 évek első évtizedéből származtatjuk. Mintha pacifista V. írta volna; van ugyan benne katonáról, háborúról szó, de ez mintha inkább csak díszlet, a levegőből vett néhány díszítő ecsetvonás volna — lelkének ehhez semmi köze. Nagy érték a verses regényben a mindennapi életnek rajza, s az egyszerű, szürke emberek szerepeltetése. Van érzése a köznapitól a kisebb intelligenciájú emberek lelki világa iránt, bár személyei jellemzésében van bizonyos egyoldalú túlzás. Az író felfogása mindvégig nemes, komoly, tiszta. Stílusa meglepően gazdag, verselése általában pompás; kár, hogy csak töredékben maradt meg a polgári életnek ez az eposza.

Égfi Ferencz.

- Bajnokot énekelek; nem mint a régi poéták,
ajtatos Énéást, vagy epével tellyes Achillest,
sem lator erkölcsű Sándort; hanem a' ki eszével
végre megalkatván szívét, meggyőzte veszélyes
ösztonéit, meredekre csaló képzésével egygyütt.
Ő ugyan a' harcban járatlan nemzetek ellen,
kik dúzs nyájaikat fejevén, köz örömmel aratván
értt veteménnyeket, 's idegen földekre vitetvén
áruikat, gyönyörű honnyokban csendesen éltek,
10. nem vezetett fene gyilkosokat, hogy az emberi nemnek
érdemesebb részét méltatlan igába tiporván,
marha merészséggel keresett és bajnoki szívvel
rende kitértt veszedelmek után, többféle csoportból
rettenetes de nem állhatatos birodalmat emellyen.
Ámde talált rögzös úttyaiban sok félre vezérlő
vélekedést lárvái alatt a' tiszta igaznak;
lett nevezettye alatt az igaz virtusnak üdötlen
ösztonöket, mellyeknek az ész rabszolga bilinesben
szolgál; lett sok irigy bajtárst, sok csalfa barátot,
20. számtalan árulót, ál szenteket, ostoba csürhét,
emberi formákban veszedelmes marha-csudákat;
's mind ezekenn nagy vészek után a' partra kitörvén,
emberi voltának főbb méltóságihoz illő
's e' siralom-völgyben legigazb örömekre verődött.
Oly nehezen jut az emberi szív e' durva világban

- szent nyugodalmához! mely legfőbb kincse nemünknek,
's melyre az állhatatos buzgás több érdem előttem,
mint ragyogó szerzése az olly nagy váraai testnek,
melly iszonyú remegések után elvégre leomlott.
30. Bár amaz elmésebb ifiak, kik az iskola pornak fellegi között a' régi görög vagy római népnek tetteit olvasván, 's ragyogó hívságaik által jégre vezetettvén, nagy gondolatokra hevülnek; csalfa szabadságát a hajdani durva üdöknek mint legkellemetesb kincset nagy tüzzel ajánlván, machiavellizmust, rablánczokat, elme-igákat, despota czélt, fortélyt, 's tudgy' Isten, mit nem akarnak sejteni kormányzó testünknek minden erében; 's orvosságaikat nem kértt buzgással ajánlyák
40. sem nyavalyás, sem tébolyodott, sem béna hazánknak vagy kik avas példái szerint sok régi betyárnak, kik mivel a' szomszéd országokat öszve tiporták, vagy szép honnyaikat pártos harcokba keverték, mint nagy honszeretők héros ragyogásra jutottak, mind csak híresedést, hadi vagy polgári dicsőkött, tiszteletet, ragyogást 's több illy csemegéket ügyelnek; bár ezen elmésebb ifiak jobb útnak eredvén, emberiebb és állhatatosb örömökre korábban vágyini akarnának, mellyekkel az emberi szívnek
50. kedveskedni szokott a' csendes házi szövetség.
Músa! beszéld nekik el, mint tört át Égfi Ferenzem e' sükeresb jókhoz, megvetvén minden üdötlen kéjjeit a' hidegen ragyogó sokféle dicsőöknek, 's egy nemes erkölcsű érzékeny szűzzel az álnok hívek táboribúl gyönyörű Edenben vonódván.
A' születő hajnal látszott pirosodni az égenn, 's a' felüdülendő napnak hirdetni aranyát; mozgani kezdetek földünknek az éjjeli mélybül lassankint viradó tetejénn a' számtalan élők;
60. 's lelke az álombúl felocsódott reggeli szélnek fodrosodó színénn lebegett a' szőke Dunának: ammint Bölcsi Mihály ősz tisztartója honunkban egy falunak, mely Marsfi Tamást ösmerte urának, agg feleségének felkelvén oldala mellül, költeni ment röst vaczkaibúl a' házi cselédet, 's innen az Istenhez felküldvén régi szokásbúl reggeli háláját, a' víz'partyára vetődött.
Könybe borúlt szemmel nézgetvén gyenge folyását a' Duna' gyöngyeinek, 's mély gondolatokba merülvén
70. sok keserűség között elfolytt éltének utolsó napjairúl: «melly kellemetes, mely csendes az élet, úgymond, partjai között a' szűkebb házi magánynak, hol megelégedvén az igaz szükségét előző 's izzadozásokkal keresett polgári kevéssel, 's hü feleségünknek, jó gyermekeinknek ölében boldogsági között a' józanságnak örülvén, háborodás nélkül, mint e' morzsányi habocskák, végső céllyaihoz görgünk mennybéli valónknak. Nincsenek itt vészek. Nem düllyák a' sok irigyek
80. Számiel*) ostrominál dühösebb sziszegéseik által bölcs folyamattyaibúl zavaros habzásra eszünköt; a' barom indulat meg nem bódította tüzzével vágyakodásaiban mértékletes állati részét

- emberi voltunknak: valamint a földi odúknak réseiből kiütő kén-láng a' tiszta folyókat; sem jövevény szemetek nem készítetik árjaik által a' nemes erkölcsöt mellyünkben félre vonódni: mint mikor a' hegyről a' zápor síkra rohanván, 's öszve szövetkezvén sok gazzal, mocskos iszappal,
90. partya közül a' régi Dunát vápákba szakasztja; 's a' mi nagyobb, a' háborodott hatalomnak erétlen mennykővi a' magosan ragyogó bércekre szeretvén rontani, nem keresik járatlan völgybe vonódott 's négy alacsony fal közt nevető polgári fejünköt.»
- Illyen gondolatok fogták el Bölcsi Mihálynak hálados mellyét, ammint a' vízre tekintvén, jó tova egy valakit meg-lát fél-kézzele evezni, fáradt lábaival habokat rugdosni koronkint, 's egy darab ágashoz kapcsolva, feléje lefolyni.
100. Mint mikor útunkban sziszegő kígyóra tapodván, megriadunk, 's a' csalfa veszélyt rémülve közöllyük állati ösztönből melly védelmére valóknak kül segedelmet kér: úgy ő riadásra fakadván, mintha saját veszét látná, kikiáltta cselédségét, egy nyugovó sajkába szökik, 's a' mélyre sietvén, kész veszedelméből kiségti magához az úszót. Öszveszaladt azalatt a' háznak népe; utánna sürgenek egy komponn, beveszik szorgalmas urokkal a' halavány jövevényt, 's a' parthoz vissza eveznek.
110. Egy ifjú ember volt a' boldogtalan. Ammint rettenetes szorgalma fogyott, tágúltak az élet oltalmára felszült inak is, még végre kijutván Bölcsinek útmutató karján a' partra, elájult. A' nemes érzésű gazdasszony szinte kilépvén még hajadon fővel házából, láttya lerogyni a' beteget, meg vissza sűrög, 's életre segítő illatos ecztekkel felfegyverkezve kiomlik, órra'tövét megmossa velek, megdörgöli gyorsan vak szemeit, szívének erét horzsollya helyenkint,
120. 's több apolások után érzékenységre idézi. Majd azután a' jó öreg-k házokba vezérlik karjaikonn, vizes öltözetét versengve lebontják, 's végre lefektetvén, kéri, hogy nézze tulajdon birtokinak jószágait, 's kívánnyon akármit; a' mi vagyonyokból kitelik, megszerzik örömmel. Még ezeket mondgyák, a' plébánossal az orvos érkezik egyszersmind, kiknek hű emberek által hírt vitetett a' gazda, mihelyt a' partra kilépett; 's öszve segítgetvén papi szorgalmával az egyik, életet éllesztő mesterségével az orvos,
130. addig apolgatták, még könnyebbedni nem érzik. Akkor az orvosnak kérdésre néma jelekkel megmagyarázza baját azután, tágulni mutattya fojtogatott mellyét, 's csak ugyan szózatra fakadván, könnybe borúlt szemmel hálát kezd zokogni.
- Híre futott azalatt házonkint a' nagy esetnek, 's Marsfi Tamás Úrnak dúzs kastélyába behatván, felszöktette selyem vaczkából Rósi Kisasszonyt. Ó maga Óbester lévén a' Francia ellen
140. szolgált messze hazájátúl, 's hogy Rósi azonban gondviselés nélkül ne legyen, melléje fogadta

- Férgesinét, egy éleletes de nem éppen elagott özvegyet, egy elesett Kapitánynak hajdani párját. Bécsben sok palotát lakván még lyánka korában, 's a' *toalét* mellett nagy mesterségeket üzvéni, tudta egész titkát a' váraasi bonta világnak, tudta szögét és tudta lyukát amaz oskolakönyvnek, mellyből legragyogóbb Elméink élni tanulnak. Csalfa mosolygással, szabad *airrel*, czifra szavakkal,
150. módos előzéssel megnyervén úri kegyelmét a' nemesebb népnek, más részről durva szavával 's büszke szemöldökivel tova rémítette magától mindazokat, kiket őseinek polgári sorából fel nem emelt a' sors; még képmutatásai által tiszteletet szerzett szívének az ostoba pórnál. Margita lyányának szintilly erkölcei voltak; csak hogy még ifjú lévén, lánczára szerette válogatás nélkül csupa édelgésnek okáért a' sok férfiakat füzgetni, kik addig imádták,
160. még selyem erszények kifogyott a drága teményből; és hogy az olly hüssel, kit tán titkába beszentelt, bájos inasságát a' próbálatlan örömben, jóllehet a' rebegő hírek mást mondtak iránta. tíz tavaszú *czeverécske* gyanánt el tudta hitetni. Ámde azért hogy karjai közt a' mocskos örömnök Margita bajnoknének gond nélkül élte világát, jó neve a' csevegő nyelvben nem lelte veszélyét: mert soha hüsstül el' nem vált hegyke haraggal, 's hogyha talán olykor hevesebb indulati által
170. messze ragadtatván módgyátúl furesa eszének, rejtekiből kitalát egy vagy két szikra lövödnni, melly rüt titkainak fel kezdte fődözni homálylát, Férgesiné, fő tisztye szerint egy cára mamának, mindent helyre hozott elmés fortélyjai által. Innen esett, hogy Marsfi Tamás jó lyánnak itélvén Margitot, alkalmas nevelőnek vérszemes annyát, gondviselések alá kívánta letenni leányát.
- Rósi tehát hallván szép tettét Bölcsi Mihálynak a' szobalyánkátúl, felvonnya sietve ruháit,
180. felveri Férgesinét Margit lyányával az ágyból, 's a' miket Őrzsétül hallott, elejekbe terítvén, kéri leánytársát, szaporán öltözne fel ő is, hogy vele a' kifogott embert megnézni mehessen. «A kifogott embert?» nevetéssel kérdi viszontag Margita. «Oly sűrűn vonnyák a' partra naponkint a botor embereket, kik tán a' vízbe lebuksnak, mint a rossz halakot, még sem mozdúlok az ágyból.» Ezzel az ágyba ledül. Szemeit keseredve bocsáttya Rósi reá, kit Férgesiné kérlelni akarván,
190. «volna tehát» úgymond «Kincsemnek kedve lemenni Bölcsihez? Én szeretem, hogy az illy jámbornak ügyetlen sorsánn szánakodik. Nincs szebb, mint érzeni másnak bűjjait. Ámde magát még is, mint úri leányzót, minden ügyetlenhez mindgyárt elvetni nem illik, főkép hogyha legény vagy pór. Sok jónak elállya útyait a kiszabott *etikét*, melly minden esetben, sans contredit! souverain törvénye az úri világnak.» «Aha! bomollyon meg jövevény etikéteket, úgymond Rósi heveséggel. Hol az emberségnek előnkbe

200. nyög szava, ott *etikét* törvényt nem szabhat, akármit mondjon az úri világ. Még élek, mondtam ezerszer, 's mondom is itt ismét magyarán, soha édes atyámnak fő szava'járását ki nem engedem ütni fejemből: A Nagyok e' földönn Istennek képei, úgymond; gondviselője pedig minden féregnek az Isten; 's mink ne legyünk nyomorúltt embertársunknak atyái? Órszike jőjjsze velem! » S ezt mondván, Bölcsibe indúlt. Helyre leány volt ő mindenben. Termete karcsú, 's mint amaz ép gyertyány, sűgár volt. Szöke hajának
210. fűrtvei rend nélkül patyolat vállára lebegvén, a' ragyogó napnak rajzolták bájos aranyát, melly nagy zápor utánn a tiszta pataknak ezüstvénn lengedezik. Sem drága kövek, sem hindusi gyöngyök, sem más ily piperék nem függtek rajta, kivéven' gála naponn, mikor a' buta nép a' páva negédet emberi kelleminél formánknak többre böcsülvén, gazdagsági előtt szeret arczra borúlni urának. A nemes érzésnek látszott kiragyogni szemébül kék tüze, kellemesen megmértékelve tejével
220. a' kegyes erkölcsnek: könyhullajtásait értem a' könyörű szívnek. Meg nem sejtette kerékded képét bel vonatás nélkül, sem tiszta szavának szívlebegés nélkül nem hallgathatta folyását, a' ki az embernek két fő diszére kijutván, tiszta barátságban képes szomszédival élni, kiknek lelkeiket szavaikban láttya lebegni, 's minden eszes rendben gyönyörű szépségeket érez; a' mire nem láttyuk természetnek az állati párát. Ő maga ártatlan lévén nem nézte egyébk
230. a' gonosz erkölcsöt, hanem indúlattjai által eggy korig elragadott vagy tán neveletlen esztűl úttyaibül tiltottra kicsaltt gyarlónak: az önkint rosszra törő embert lehetetlenségnek ítélte. Ember társa iránt illy vélekedésnek eredvén, a' gonoszok könnyen játszhattak volna eszével. Ámde tanításit szemesebb attyának előre még mint gyenge leány nevedék szívébe fogadván, 's útmutató vezetése szerint e' józan öregnek Szállani a' rosztúl 's a jót gyakorolni tanulván,
240. a' nemes erkölcsben hihetetlen erőre verődött, 's tisztyeibül nem hagyta magát útféle kicsalni. Asszonyi kormányát a' háznak azóta viselvén, hogy kétszer hetedik keletét végezte korának, szüntelen ott forgott, hol sürgeni tudta cselédgyét a' kiszabott fontosb munkákban, 's angyali szívvel már ezeket kegyesen biztatván, már meg amannak módokat a' súlynak könnyítésére mutatván, újdon erőt látszott fáradtt kezeikbe lehellni. A' mi üdöt e' tisztye hagyott, varrásra kötésre szánta; csak estve felé vevén mulatásnak okáért forte-piánóját, mellyhez szép tiszta szavával énekeket zengett. Ez volt mindennapi rendgye. Ámde hogy elméjét gyarapítani el ne mulassa, 's a' nemes érzésben szívet meghűlni ne hagyja, reggel az errevaló könyvekbül a' köz Atyának alkotmányairúl tartott leczkéket eszének, mellyeket olly kegyesen százféle javunkra teremtett;

- estve pedig szívének adott erkölcsre hevítő
étkeket érzékeny munkákból, mellyek az embert
260. kellemetes köntösbe takartt intéseik által
szívreható esetecskekben tisztjére taníttják.
Ájtatos és még sem szentecske, az édes örömmel
kedvellője de nem hebehurgya, szelidke de még sem
tüztelen, érzékeny szívű és még sem esengő
lévén, állhatatos szívvel zavaratlan örömmel
járta közép úttját a' jónak, mellyet az erkölcs,
hogya igaz, sem imígy sem amígy csavarogni nem enged.
Arra pedig mint legnemesebb tisztjére vigyázott,
hogy palotája körül ne legyen boldogtalan ember,
a' ki lehetséges segedelmet tölle ne venne.
270. Még azok is, kik tán botlásaik által okozták
bűjjaikat, 's kiket a' tetetés, a' lelki kevélység,
a' sanyarú buzgás vagy más efféle keménység
súlykok alatt elhagyni szokott, veszedelmes ügyökben
nem csak gondviselőt, hanem istenes útra vezérlő
emberi angyalt is szoktak volt benne találni.
Bölcsi felé menvén, falujának temploma mellé
érkezik ő már most, 's megláttya sietni belölle
a' papot a' néppel, melly a' szentséget imádó
280. hálaadások közt betegekhez szokta követni.
A pap után a' falka közé behat ő is azonnal,
's Bölcseihez eljutván, még mások térgyre borúlnak
's a' betegért a' pitvar előtt esedeznek az égnek,
a' szoba' padgyának közepénn térgyére leomlik,
Égfi Ferencz az Urat már készen várta magához,
bűneit a' papnak meggyónván reggel azonnal
hogy veszedelméből kiverődvén, szóllani kezdett.
Most hát vánkossirúl, ősz gazdájának előre
kértt segedelmével, noha ezt nem vélte az orvos
290. mindenkép jónak, felemelvén még is erőtlen
testét, ájtatosan befogadgya magához az Isten.
Majd azután a' nép a' háztúl megmeg eloszlik;
Rósi pedig rá tűzi kezét a' gazda' kezére,
's lassú szózáttal: «melly szörnyen irigylem az Úrnak,
úgymond, e gyönyörű tettét! Ma megírom Atyámnak,
hogy szomorú jelenési között a' marczona hareznek,
undorodásaitúl jó szíve örömmre hevülyön.
Lássa szegény, hogy mink az Eget kérlellyük azonban
itthon az emberiebb virtusnak versenyi által,
300. még ő rettenetes vészek közt védi hazánkot,
's bizzon az Istenben, hogy Ez érdemeinkre tekintvén,
a' veszedelmekből hozzánk meg vissza segíti.»
Szép szeme itt, violácska gyanánt, melly egybe tolódo
gyöngyeit illatozó levelénn nem győzi viselni
a' bő harmatnak, könyeit görgésnek ereszti;
mellye szorúl, a' felhabozó zokogások elállván
életadó hivatallyainak minduntalan úttját;
's rengedező ajakinn félszeg szózáttya elájúl.
Attya iránt sok rettenetes képekkel ijesztvén
310. szívét a' szeretet, melly meg nem szünhet epedni,
még veszedelmekben képzelheti forgani tárgyát,
sírva fakadt gyakran, 's hogy meggyőzhesse keservét,
térgyre borúlt, remegő kezeit felemelte az égre,
's bús zokogások közt attyáért addig esengett,
még jó vége iránt hadi pállájának az árvák'

- Gondviselőjében keresett bizodalma felélledt.
Most is az Istennek titkos buzgással ajánlván
gyászos ügyét, 's könyeit kitörülven végre szemébül,
kérdzi a' gazdát: vallyon jót váre az orvos
320. gyógyulása iránt betegének? 's édes örömmel
hallgatván ez iránt a' jó hírt, attya' nevében
a' jövevényre való költséget azonnal ajánlja.
«A mi talán, úgymond, házánál nincsen az Úrnak,
küldgön azért hozzám, 's betegét szenvedni ne hagyja,
hogyha egyébképen megkönnyebbítheti sorsát.»
Égfi Ferencz az alatt, ki legyen? megkérdi azoktúl
titkon, kik medicinákkal mellette forognak;
most pedig ágyához kegyesen közelíteni látván,
mozgani kezd 's fel akarja magát könyökével emelni.
330. Ámde amaz komoran kérvén, hogy fekvé maradjgon,
's anyali orczáját vidító kegyre derítvén,
«bús esetét, úgymond, szívből sajnálom az Úrnak.
Érezé könnyülést a' gyógyításra magában?»
«Nagyságodnak igen köszönöm szorgalmait, úgymond
a' beteg erre. Hiszen csupa embersége azoknak,
kik kisegítettek tehetős apolásaik által
kész veszedelmembül, elegendő volna, elállott
szívdobogásaimot megmeg mozgásra idézni:
's a' mit ezen jó lelkek imint nagy pontra emeltek,
arra kegyes koronát tesz most egy anyali jóság.»
340. «Mind kötelességünk! viszonollya ezekre pirúlva
Rósi. Csak azt kérem: legyen oly bizodalma mihozzánk,
kik nyavalyájában szívből szolgálni ügyekszünk,
mint testvéreihez. Rendelleyen, kérjen akármit,
a' mit jónak itél könnyebbségére. Szokásink
majdnem erősebbek mint a' természet: ezektül
hirtelen elválván, nehezebben szedgyük erőnköt
öszve; azért ki ne térjen az Úr a' hajdani rendbül,
mellyet házánál tartott illyféle bajában.
350. A' mi pedig fontosb ennél is az illyen esetben,
az: hogy az embernek szívét ne gyötörje titokban
semmi teher, gond, bú vagy akármellyféle szorongás.
Hasztalan ott minden segedelme az orvos itálnak,
hol beteg éltünknek gyökerét e' féreg emészti.
Hogyha tehát szívén valamelly súlyocska feküdne,
szólyon az Úr. Kívánna talán hírt adni magárúl
véreinek vagy kedvesinek? Ha szülője az Úrnak
bús esetét meghallja nehogy, 's nem tudgya, mi vége
lett veszedelmének? mint fogja siratni szegényke
360. vízbe vészett véré, ki talán istáppja, reménye,
mindene volt!» — Szava itt e' jó léleknek elállott;
mert betegünk lappangva nővő érzékeny örömmel
szinte beszüröcsölvén elejétül fogva beszédgyét,
végre hogy annyának bánattját festeni hallja,
Rósi' kezét buzgón remegő ajakára szoritván,
«Ah! ha ezen szüz kéz, úgymond, megtenni akarná,
a' mire most az enyim képes nem volna, ha mindgyárt
volna is annyi erőm, hogy hírt írhassek ügyemrül,
melly köteles volnék végső pihenésemig érte!
370. Mert csak az illyen kéz tudhatná gyenge vonással
festeni úgy ügyemet, hogy az aaszonyi szívnek erőtlen
szálakbül épült szövevényét meg ne repessze.»
«Megteszem én örömet e' kis szolgálatot, úgymond

- Rósi viszont, 's fogadom, hogy tellyes erőmmel ügyekszik
 kíméltése iránt a' gyengébb asszonyi szívnek
 a' kiszabott nyomtút el nem távozni, ha máskint
 gyenge fejem képes helyesen kifejezni szavakkal,
 a' miket érzékeny szívem rajzolni parancsol.
 A' mi tehát levelembe való a' gyászos esetből.
380. mondgya előmbe az Úr halkkal, hogy meg ne romollyon.»
 Ezzel az ágy mellett egyg kész karszékre leülvén,
 kéri az állókat: vennének székeket ők is.
 Égfi tehát látván a' környülötte ülőknek
 félkomor orezáinn a' néma figyelmet ocsódni,
 «móta megért, úgymond, kis eszem, sőt móta magamrúl
 emlékezni tudok, szomorú sorsomnak epesztő
 mostohaságával kellett küzködnöm örökké.
 Hogyha talán olykor mutatott is csalfa szerencsém
 bús habozásim közt óhajtott deszka-darabkát,
390. mellybe kapaszkodván a' zöld szárazra kiússzak,
 már mikor a' partnál voltam, véletlen erővel
 szirtbe csapott, remegő kezeimbül messze ütötte
 gyámolomot, s a' vészek alá meg vissza hagyított.
 Durva fejességét el akarván végre kerülni,
 minden tölle jövő jórúl egyszerre lemondtam,
 's hogy keserü sorsát megkönnyebbítsem anyámnak,
 (mert magamért soha sem mozdúltam volna helyembül,
 bár melly vékony ügyet mért volna ki mostoha sorsom,)
 Bécsi baráttánál, kit még czeverécske korában
400. ösmert, hogy nagy atyám' házat mint oskola-gyermek
 lakta, csak éppen imént kalmár comptoirba szegődtem.
 Ez megörül, 's megajándékozván ötven arannyal,
 megmeg Pestre leküld tüstént nyavalyáska szülömért,
 Hadd legyen itt köztünk, úgymond. Gyámollya tanácssal
 asszonyomot, kiben édes öcsét fog szíve találni,
 s' ossza fel a' háznak kormányát véle, ha tetszik.
 Lyányaimot mulatáska gyanánt oktassa koronkint
 asszonyi munkákban, 's így vélünk csöndesen élvén,
 várja ki napjainak végét zavaratlan örömben,
410. mellyel az ártatlan szívnek kideríteni képes
 bármelly fergeteges bújját a' tiszta barátság.»
 «Szíves ajánlását gazdámnak sirva köszömvén,
 Pesti hajóra ülök még az nap Váfri Elekkel,
 kit vallása miatt, hogy József sirba hanyatlott,
 szép hivatalyából kivetett a' mostoha fátum.
 Estve felé tegnap majd fél mértföldnyire innen,
 habzavaró küzdési miatt a' durva szeleknek,
 egyg kies erdőnél kikötünk. Egyg hajdani viskó
 látszik fái közül a' vízre kacsongani, mellyben
420. csösz lakik. A helység, hihető, hogy háta megett van.
 Hányt ugyan a' terhes felhőknek harcra gomolygó
 tábora egymásnak kormos seregére csavargó
 tűznyilakot; dörgöttek erős remegési az égnek;
 zúgtak az ingadozó tölgyfák, 's a' szöke Dunának
 hajjai a' magasabb parthoz nagy zajjal ütöttek:
 ámde az égi csaták sebesen más félre vonódván,
 allig esett egygkét esső-csöppecske tanyánkra,
 jóllehet a' zuhogó zápor nem messze szakadt le.
 Én vacsorára tejet kívánok házi kenyérral
430. friss feleségétül a' csösznek; Váfri borából
 egyg poharat megiszok sok kinájára; nyugodni

- elmegeyek egy fa alá, hol azonnal mélyen elalszok,
négy alacsony kerekű keskeny talyigára feküdvén,
Nem tudom én, azután magam elmozdultame innen
szertelen álmomban, vagy más hurezolt el? Eszemnek,
mondhatom, a' megivott tán fél messzelyke nem ártott;
hogy pedig álmomban soha fel nem keltem az ágyból.
móta tudom magamot, nekem olly hiedelmes igazság,
mint hogy ezen bús fátumomat most fekvé beszéllem.
440. Hogyha viszont más volt, ki talán a' vízbe hagyított;
azt legalább látom, nem volt szándéka rabolni.
A' mi zsebemben volt, egy szálíg mindenem itt van:
pénzeim, frásim, kendőim, késeim, óram.»
«Bár hogy esett azalatt szörnyű veszedelemem, elég az
hozzá, hogy szomorú álmomból észre ocsódván,
hajjai közt lettem magamot gomolyogni Dunánknak.
Úszni tudok, 's az volt e' mellett ritka szerencsém,
hogy veszedelmemtül, noha nagy volt, meg nem ijedtem.
Híg tetejére tehát a' víznek vissza ügyekszek,
450. őszve szedem kibukásom utánn kis eszemmel erőmöt,
's bátor szertelenül vontak meg vissza ruháim,
még is az Istenben bízván, elkezdek evezni.
Ámde setét lévén, a' part szemeimbe nem ötlött,
's hasztalan úszásom mármár fárasztani kezdett,
ammint bal kezemet jó vastag fába ütöttem.
Megkapom ezt tösént, 's hogy megkíméllyem erőmöt,
még felhajnalodik, magamot vele víznek eresztém.
Végre viradt. Mely rettenetes volt bennem az első
gerjedelem, magamot közepénn a' széles özönnék.
460. habzani szemlélvén! Kedvem esökkenni, reményem
sinleni, vékony erőm egyszerre hanyatlani kezdett.
Akkor sorsa jutott romlékony anyámnak eszembe,
hogyha segéd nélkül maradand e durva világonn,
's mint mikor a' mármár sínlő tűz száraz avarhoz
jutván, újra felél, 's lehelései által az égnek
váltig apoltatván, az egész környékre kiterjed:
úgy fogyadékony erőm ismét pözsgésre ocsódván,
szét sietett forró habozással minden erembe;
kedvre derült szívem; hajnalott újra reményem;
470. 's nyirkosodó inaim megmeg munkára feszültek.
Így azután, ammint lehetett, a' partnak aránnyát
vévén, 's hogy ne talán az erőből újra kifogyjak,
útsavarásim közt sokszor reszketve pihenvén,
a Duna' mélyeitül lassacskán félre szakadtam.»
«Melly gyarló szövevény, óh Istenem, emberi voltunk!
Még a' kellemetesb indúlat is édes örömmel
hirtelen elfogván szívünköt, szinte azonkép
önti belénk a' durva halált, mint gyilkos epéje
a' komor érzésnek. Mennél messzebbre verődtem
480. a' Duna' mélyeitül, veszedelememet annyival inkább
fogyni tapasztalván, megtágitotta egészen
szívemet a' nagy öröm; képzésem előre ragadta
szüntelenül eszemet; vérem buzdúlni remegni
tagjaim, elcsábútt szemeim tévelygeni kezdtek;
s még evező kezem is tiszttyét buzgóbban akarván
végzeni, 's éppen azért az ohajtott partnak' aránnyát
károsan elvétvén, csak tékozlotta erőmöt.
Ah! ezen Úr nélkül, 's ezt mondván, halakönyek közt
a gazdára mutat, bizonyos volt volna halálom.»

490. «Mind ezeket jó volna talán szorgalmas anyámmal közleni, 's minthogy egészségét sinlődni gyanítom nagy nyavalyája utánn még most is, jónak itélném, innen pénzeimet, ha lehetne, felosztani véle. Ah! ha tovább huzódna talán itt talpra-keleşem, ő azalatt könnyen végső inségbe kerülne. Váfri, tudom, megijeszti szegényt, házába vitetvén, majd ha hajónk haza ér, ládámot tiszta ruhámmal, ámde ha Nagyságod' levelét olvassa utánna, azt legalább epedései között láthattya, hogy élek.
500. A neve: Égfi Julis kapitányné» 's ezzel az útszát Rósinak a házzal megmondván, melybe helyette frándó levelét igazítsa, szelíden esengő szókkal kéri megint: kiméllye meg asszonyi szívét. Rósi tehát felkel 's azzal biztattva viszontag a' beteget, hogy ezen szempillantásban adandó híre szülőjének Váfrít meg fogja előzni. Bölcsivel elmenyén azután a' házi *bureauba*, még maga ír, addig pénzt assignáltat amavval attya' baráttjánál Pestenn az ügyetlen anyának.
510. Égfi Ferencz azalatt érzékeny öröme hevülvén, 's háladatosságát ezen úri személyhez erősen buzgani érezvén: «melly boldog népe az olyan pór falunak, hol imilly jó lélek uralkodik, úgymond. Mint amaz Istenség, ki világait onnan az égből gondviselő szemmel vizsgálván, 's ennek amannak inségét ne talán szemlélvén, gazda kezéből önnkint és bőven lebecsáttya reájok az áldást: úgy ő kis faluját mindennapi gonddal apolván, itt egy kárba esett gazdának nyújtja segédgyét,
520. ott egy búa merült özvegynek törli szemébül a' keserű könyeket; meg amott egy gondos anyának. kit súlyos nyavalyák hosszas beteg-ágyba vetettek. életet ad, könnyíti baját, táplállya cselédgyét; 's a' faluban nincsen vajudó, kit fel ne segítsen. Én, Uraim!» — 's ezeket mondván, megfogja kezénél a' mellette ülő Plébánost, Bölcsi nejére tüzi könyes szemeit, 's ez utánn megnézi az orvost; — «több gonosz embernek voltam már tárgya. Irígyen fúttak ezek köveket ragyogóbb szándékaim ellen;
530. jó nevetem mások csak azért, hogy pusztá szavakra agyszüleményeknek nem akartam hajtani térgyét, gondosan öszve szedett ürügyekkel porba sziszegték, úttymot meg azok, kik tán ösmerni közelről a' letiportt hírüt méltatlanságnak itélik, gyorsan elállották vak buzgóságaik által. Másokat is láttam sokakat, kik józan eszекhez istenes erkölcsöt kapcsolván 's emberi szívet, kénytelenek voltak vagy örök rejtekbe vonódni a' gonoszok' dühödési elől, vagy harcznak eredvén
540. bajnok módra velek, 's rúf árulásai által csalfa baráttjoknak, hóhér kezeikbe kerülvén, lelkeiket kinzásik alatt nyöszörögve kiadni. Illy jelenések közt gyűlölni akartam az embert mint gonosz alkotmányt, ki csak ártani, rontani termett. Ámde ma, sok buzgásom utánn, egyszerre kibékélt véle megint szívem, kit, látom, az isteni Jóság nem dühös állatnak, hanem önn képére teremtett,

- hogy könyörű szívvel gyámolván minden esetben
 társait, és töllök maga is szívbeli segédet
 550. vévén, e nemesebb frigynek szentséges ölében
 a' barom állatnak mindég egyféle ügyébül
 váltig emelkedgyen díszére az isteni Észnek.
 A' heves indulat, tévelygés, lábbal enyelgő
 képzés a' mi nemes czellyátúl messze szakasztya.
 Haggyuk, Uram! — 's e' szívreható igékre fakadván,
 mellye felé vongattya kezét a' lelki atyának;
 «Haggyuk, Uram! nagy eszű bölcsekre az isteni létnek,
 a' hit titkainak 's más vallásbéli szereknek
 oskola próbáit, 's vigyük azt csak végbe szerényen,
 560. hogy kegyes emberiség, könyörülés, istenes erkölcs
 jusson üdövel ama' terjedt hatalomra közöttünk,
 mellyet az álnokság, tetetés otromba keménység,
 nagyra törő vad gőz s több ily embertelen ösztön
 a ravasz állathoz látszik lealázni nemünköt;
 nem látunk, fogadom közöttünk oly csintalan elmét,
 melly a Gondviselést nyilván ostromlani merje.
 Nincsenek Atheusok, kik az emberi észnek erőtlen
 fegyvereivel szavokat helyesen bizonyítani tudnák!
 Ah! nem az ész, nem az ész, a szív viszi nyelveket arra,
 570. hogy valamerre vetik szemeket, mind tömve találván
 hangya gyanánt pözsögő gonoszokkal az emberi nemnek
 lakjait, a köz Atyát, ki kegyes türéssel apollya
 e mord szörnyeteket, botorul meg merje tagadni.
 Még mikor egymáshoz szítván a' hajdani népek,
 mint rokonyok laktak juhaikkal az ősi mezőköt,
 dallani nem győzték jóvoltait a' köz Atyának,
 kit nemesebb szívek csillaggal tellyes egébül
 alkotmányainak seregenn országiani érzett,
 's dajka segéd nélkül kelt terjedt köztük az erkölcs.
 580. Ámde mihelyt egymást idegennek nézni, erősebb
 frigyesek a' gyengébb szomszédra rohanni, tulajdon
 honnyokat a' gögös lázítók öszve zavarni,
 's a ravaszabb csürhék a' jámbort, özvegyet, árvát
 gyötreni büntelenül, öldökleni, fosztani kezdték:
 ahhoz az érzékeny szívek keseredve tekintvén
 a magas égre, hogy illy rendetlenségeket elnéz,
 s vékony eszek titkos szándékait a' köz Atyának
 mellyek az illy kétes kormányval végbe vitetnek,
 át soha nem látván, titkon tusakodni magokban
 590. léte iránt, azután kételkedve beszélteni mertek;
 's bár hogy apolgassák intéseik által azóta
 lelki vezérőink, csak fogy csak sinlik az erkölcs.
 A' mire fontos okok nem tudnák bírni eszünköt,
 minthogy nem gyakorolt, a rosszat feddeni késő
 mennyei kormányrúl, azt szívünk érzi azonnal,
 hogyha keservi között jámbor lelkekre akadhat,
 kik mint szembetűnő képmásai a' köz Atyának,
 öldöklői alól megmeg lábára emelvén,
 még ezen életben nemes erkölcsének örülni,
 600. 's holta után túrt könnyaiért bért várni tanítták».
- A Pap ezen szókból, mellyek csak halkkal eredtek
 gyenge nyavalygónkból, könnyen kitanúlta iránta,
 hogy sok rút bajokonn kellett átesnie, mellyek
 a' nemes érzésű szívet keserítik, emészti,
 's több iszonyú habzások után olly messze ragadgyák,

- hogy valamint azelőtt buzgó szeretettel apolta,
 úgy azután szörnyű monstrumnak nézze az embert:
 bátor az olly kő szív, melly csak botozásokat érez,
 lelki szorongását egy illy érzékeny Igaznak
610. vagy hihetetlennek vagy kényességnek itéllyé.
 Szíve tehát szánásra hevül a' lelki atyának,
 's a' beteget szent repteiben kísérni akarván:
 «vesse az Úr, úgymond mennybéli atyánkba reménnyét,
 's higgye, hogy ő, mint pontos — igaz bírója nemünknek,
 sem jutalom nélkül a' jót nem hagyja örökké,
 sem sanyarú feddés nélkül a' rosszat. Ezeknek
 türi ugyan, láttyuk, seregét, elnézi sokáig
 vad dühödéseiket, sőt minthogy ritka gonosz van
 a' kiben egy vagy két jó erkölcsöcske ne volna,
620. már ezen az életben lefizetgeti nekik akármelly
 lengeteg érdemeket mulékony földi javakkal:
 ámdé korán, későn, végtére lesujtva reájok
 mennyköveit csak ugyan, 's fejeket szétzúzza örökre.»
 «Négy fia volt egyszer, mondgyák egy jámbor atyának:
 egyike jó, a' többi gonosz. Zabolátlan örömmel
 vittek ezek minden gazságot végbe; nevelték
 istenes attyoknak feddéseit; öccsököt, úgymint
 otthon-ültöt, szentest, árúlot, ostoba mamlaszt,
 mérgesen üldöztek, attyok láttára tiporták
630. lábok alá, rabszolga gyanánt munkákra igazták,
 's ammint csak lehetett mintegy versengve gyötörték.
 Már az egész környék teli volt e' marczona czéhek
 pajkosságaival. Hányták a' számtalan átkot
 rájok az édes atyák, kiknek gonosz útra vezették
 ártatlan maradékaikat, kúcsolva emelték
 a' sok anyák kezeket bosszúért a' nagy egekre,
 kiknek lyányaikat vagy csábításaik által,
 vagy vad erőszakkal tiltott örömekre ragadták;
 sírva panaszkodtak rablásaik ellen az árvák,
640. kiknek pénzeiket vagy csalfa processusok által,
 vagy más színek alatt lator erszényekbe kaparták;
 's a' sok adósságot több gazdag földes uraknál,
 kiknek arányaikat dobzódásokra kicsalták,
 senyves buba merültt attyok nem győzte fizetni.
 Ó ugyan azt epedései között feltette magában
 sokszor, hogy könyörű szívét elzárja előlük,
 's tékozlásaikat kevesebb sommákra szorítván,
 úttyait éktelenebb pajkosságiknak elállya:
 ámdé kegyességgel hamarább megnyerni remélván
650. szíveiket, kinyitotta megint számokra vagyonnyát.
 Sokszor imitt vagy amott iszonyú gazságaik ellen
 csúnya panaszt hallván, kezeit felemelte reájok
 szörnyű ostorival, hogy végre kiöntse haragját:
 's íme! az ártatlan testvér elejébe borulván,
 kérte könyes szemmel, még egyszer szánnya meg őket,
 's várja meg azt, hogy szívreható intései által
 jóra hevítetvén, tisztiekhez térjenek önnkint.
 Várta de hasztalanul: sőt látta, hogy annyival inkább
 megkonokul szívek, mennél kegyesebben apollya.
660. Végre tehát bús napjainak végéhez elérvén,
 legvagyonosb szomszédi közül egy napra magához
 többeket öszvehivat, 's elejekbe teríteti végső
 szándékát örökösse iránt szép ősi javának

- 's minden egyéb keresettyeinek Jegyzéseim, úgymond, mellyeket e' könyvben kezeimmel tettem üdönkint, megbizonyíthatták nyilván, hogy három üdösebb gyermekem a' jus-részt régen kitacsarta kezembül. Ók hát a' magokét éltemben előre kivévén, 's a mi nagyobb és ösmeretesb, rút életek által
670. szívemet e javakért mindeddig szörnyen epesztvén, holtom után az örökségből ne remélljenek osztályt. Öcsök az egy örökös, kinek ók hóhérjai voltak. A' mit akart, meglelt, Pört indítottak azonnal a' sok creditorok, 's a' megcsaltt özvegyek, árvák ellenek; a' gonoszok töllök mind félre vonódtak, fényes sorsaikat porságra hanyatlani látván; 's így az igazságnak méltó végzése ellen semmi segítséget nem levén, tenkre jutottak. Végre, mivel gonosz életeket folytatni akarták
680. még is, erőszakkal kezdetek azokra rohanni, egy vadony erdőből, kiket úttyaik arra vezettek, 's innen az öröktől sanyarú tömlöczbe vitetvén, hajdani fényekből az akasztó tóra kerültek. Pontos igazságát e' jó atya öszve csatolván a' könyörű szívvel, ne remélljüke annyival inkább, hogy kegyes egyszersmind 's igaz is mennybéli Teremtőnk, 's hogy gonoszabb fiait, kiket egykorig irgalom által jóra vezetni akar, szörnyen megfeddi üdövel?»
Rajzolatit hallván a' buzgó lelki atyának
690. Égfi Ferencz az egekre tekint, egymásba csatollya domborodó mellyénn kezeit, 's így önti ki szívéét:
«Mennyei Ész! hiszem én, hogy vagy: noha képzeni méltán, mint Te vagy olly tárgyának nem tudgya tulajdonit elmém. Érzem az erkölcsnek vonzásait élni valómban; ösztönöz egy bizonyos rend-kéj, hogy fékbe szorítsam állati kényneimet; bel erőm a' józan igazra vágyakodik, 's önnkint nyomozom, mint czélotom, a' jót. Ah! de mikor törvényed után indúltam örömmel, innen az aggasztó nyavalyák, s' a' gyászos esetnek
700. súllyai, bűk, károk, gondok versengve győörték szívemet, a' testnek nehezebb szerszámt emésztvén; 's onnan az ellenség, bajtársom, irígyem, csalfa kelepczéket rakván útamba, vagy ádácz dűzmadozások közt szerető mellyemre rohanván, a' sanyarú sorsnak bús örvénynebe taszított. És ez elég, hogy színed előtt arczomra borúlván, higgyelek Istenség! mint annak lelki jutalmát, a' kinek itt méltó örömet nem szülhet az erkölcs.»
Erre lecsendesedett. Szent gondolatokba merültek
710. véle, kik ágya körül állottanak. A szoba templom, szíveik oltárok lettek. Kiki mélyen imádtá titkait a' rajtunk országló mennyei Észnek.
Rósi ezenközben levelével elérkezik ismét, s Égfinek átadván: «Szaporán olvassa el, úgymond, 's írjon az Úr maga is néhány szócskákot utánna: mert ha kezét írásom alatt nem láttya szülője, félek igen, ne talán nem elég hitelesnek itéllye. Mint anya én legalább várnám ezt ilyen esetben. Bölcsi, ha ezt megtette az Úr, elküldi azonnal.
720. Én azalatt haza térek ugyan, de ha még ma üdöcskét lelhetek estve felé ismét, ellátok az Úrhoz.»

Nedvesedő szemeit felemelvén Égfi, kezére tűz egy háladatos csókot, 's «nem képesek, úgymond, bármely válogatott szavaim kifejezni, mit érzek, 's Nagyságodnak ezen gondgyát melyly nagyra böcsülöm. Oh! ha egyéb okaid már nincsenek Istenem! arra, hogy kisegíts nyavalyás ágyambúl, nyujtsd ki csak addig életemet, még drága kegyét ezen úri személynék meghálálni tudom valahogy szolgálatim által.»

730. Rósi fejét kegyesen meghajtván Égfi' szavára, a' jelen állóktúl búcsút vesz, 's vissza ügyekszik a' szobalyánkával házához. Szive az ilyen látogatások után nagy örömmre derülni szokott volt mindég; szinte mikint a' nap harmatra feloldván a' magosan lebegő párákat, az éjnek ölébül sokkal kellemeteseb ragyogással látszik ocsódni: ámde ma egy különös vidámság fogta el édes fojtogatásokkal mellyét, már öszve szorítván kellemesen szívét, már meg szárnyára eresztvén,
740. 's víg könyeit szem-csillagibúl képére sutulván. Ösmeri festésem nélkül e' drága jutalmat, a' ki rokony szívvél gyámolgat minden ügyetlent: a' ki pedig büszkén, hidegen, csupa dücsnek okáért nyújtja segítségét, 's másokhoz szítani szívét 's mostoha esteikenn vélek bánkodni nem érzi, annak az illy örömet hihetössé nem teszi tollam.
Igy haza érkezvén, Margitnál láttya mulatni Szurkosit, egy ifjú férfit, kinek ősi ülése szinte határos volt falujával Marsfi Tamásnak.
750. Attya' halála után csak nem rég vette kezébe nem kis birtokinak kormányját, mellyeket eddig meg sem látogatott, üdejét szoralmival együtt csak hivataljának szentelvén. Uri nemének régi dücsöségét nem vélvén arra elégnék, hogy magosabbra törő szívének töltsé negédgyét, bátytainak temetése után feltette magában, hogy hivatalt kérvén, 's ha talán csupa érdemek által kivántt czéllyaiboz nem jut, fortélyos eszével addig iparkodván, még minden gátokat áttör,
760. egy vagyonos lyánkát megkínál végre kezével, a' ki repülését pénzekkel célre segítse. Vágyakodási közül a' nyugtalan emberi szívének ő csak az egy ragyogásra törő vak gögöt itélvén olly nemes érzésnek, melly a' polgári sorokból rangra emeltt úrnak külső qualitasihoz illik; minden egyéb vágyást, érzést, indúlatos ösztönt, mint alacsony szereket, ki akart gyomlálni magábúl: 's minthogy ezen munkát, bármelly könnyűnek itéllýék a' hidegen termett vagy már a' vészese ödökönn
770. általesett nevelők, csak még sem lelte rövidnek, a' hideg orcának gyorsan gyakorolta vonását, hogy velek a' szívnek legalább elfödgye csünését. Így azt hitte talán maga is végtére, hogy ádáz habjait elrejtvén indúlattyának, ez által a' dühös ösztönt is töstént megfojttya magában: mint sima orcáját látván a csalfa vízeknek, csendesnek hiszik a' tengert, kik rajta hajóznak, bármely retteneseb habokot forgasson az allyánn, a földbúl kiütő lángokkal harcra hevülvén.

780. Nem szeretett senkit. Kész volt gyűlölni magát is, 's annyival inkább mást, ha talán úttýába vetődött nagyra törésének: de azért mosolyogva beszélt még is, mint azelőtt, ellenségével, akármely gát-emelésének folyamattýát titkon előzvé. A szerelem neki pusztá barom szüksége: az asszony gépelye rendetlen kéjjének: 's fényre vezérlő plánuminak csupa eszköze volt a' házi szövetség. Jussainak látván bármely otromba nyomását, nem mutatott haragot: társát törvényre idézvé,
790. hogyha egyébképen meg nem szöhetette veszélyét; a' magosabb rangút kérelvé; házi eselédgyét gúnyos enyelgéssel harmincz páczára ítélvé. Írgalom a' pórhoz nem volt őbenne: de látván, hogy felemeltt markát el nem mellözheti, nyújtott annyi segítséget mint más könyörületes ember, hogy ne talán a' váraasi nép fősvénynek ítéllye; 's hogy rövid ígéekkel mindent megmondgyak íranta: emberi érzéstől olly mentt volt minden esetben, mint amaz arkangyal, kit az égből gögje lesujtott,
800. 's olly teli volt nagy plánumival feje, szíve viszontag, hogy valamint kész volt letíporni miattok az embert, úgy fene szívében csupa váznak nézte az Istent, hogyha elállották mennybéli szabásai úttýát.
- Férgesinét most Marsfi Tamás' lányára vigyázni tudván, 's már azelőtt Margittal sokszor enyelgvén, szép levelével amazt megszólította Budárúl: írja meg a' háznak státussát, Rósi' személlýét, 's férjbez adása íránt szándékát Marsfi Tamásnak. Férgesiné mindenre felelt, kéretlen ajánlván
810. úri barátýának segedelmét, hogyha talántán Rósi kisasszonynak szívéhez jutni akarna. Szurkosi átlátván töstént ezen egybekelésnek szembetünő hasznát, szolgálattýába fogadta Férgesinét, hű gondgyának dúzs hasznót ígervén: 's Marsfinak egyszersmind a' nagy táborba könyörgő egy levelet küldött: engedgyen néki hatalmat, Rósinak illendő útonn megnyerni szerelmét. Marsfi, szabadságát vévén, falujára kirándúlt többször, 's Rósi körül mint hős udvarlani kezdett.
820. Istenes erkölcsét, jó szívet, 's a' mi ezeknél még veszedelmesb volt egy lányban, messze belátó józan esztét könnyen kitanulván, ő is azonnal a' nemes erkölcsű férjfit játszotta előtte, 's képmutatásával már olly vastagra nevelte szüz szemeinn a' hályogokat, hogy igaznak ítélvé lelki rokonságát a' gyenge leányka, böcsülni férjfi talentumait 's vizitáit ohajtani kezdte.
- Most hát Bölesi Mihály' házában szíve kinyilván, Szurkosinak töstént elmondta beszédes örömmel,
830. a' mi eszébe jutott esetébül Égfi Ferencznek. Égfi' nevét hallván: «én, úgymond Szurkosi, ötet ösmerem egy keveset. Szeme kék, haja szöke, az órra nem hegyes, orczájánn gyönyörűen egyítve fejjérel a' piros...» — «Ah! most ő halavány, viszonzollya ezekre Rósi; de helyre legény! ugyan az lessz, a' kit az Úr mond. Termete is szép szál, a' mennyire észre vehettem.» Margita elkezdvé e' mondására kacagni,

- «csak lel az irgalmas lyánkának szíve jutalmat, úgymond, itt vagy amott. Mink köszívűek örökké itthon ülünk, 's a' sültt verebet, hogy szánkba repüllyön, hasztalanul várjuk, mint a' röst róka ebédgyét. Ó pedig útszánkint kikutatván a' sok ügyetlent, a' könyörülésnek végét nem láttya napestig. Én, ha neked volnék, Égfit házamba hozatván, addig apolgtatnám, még felgyógyúlna bajából, 's végre segédemnek megvenném rajta jutalmát, több szeretőimhez friss rósa-kötélre akasztván, hogy szép győzedelem-hintómot vonni segítse.»
840. Rósi ezen mocskos nyájasságokra pirúlni, bal magyarázásán szent irgalmának epedni, 's Margitnak sanyarú leczkéket mondani kezdett, mellyeket enyhítő szókkal megelőzni akarván Férgesiné: «hisz ezért nem kellene Margitot, úgymond, szidnia Kincsemnek; mert ő nem mondgya tulajdon gondolatit sans doute. Ó azt terjeszti előnkbe jó szívből a' mit Kincsemről mások ítélnék, kik ha Kisasszonykát látnak járkálni legényhez, nem könnyen hiszik azt, hogy zsoldárt mondanak egygütt.»
860. Erre szemöldökeit felrántván, róka nyögés közt megrázgattya fejét, 's vállát fül-tőig emelvén: «mind igaz, a' mit mond Kapitányné Asszonyom, ugymond Szurkosi; ámde azért hogy mások rosszra csavarják, szinte legistenesebb tettünköt, drága nyomából a' nemes erkölcsnek nem kell ám félre vonódnunk. Úgy is ezer szív közt allig lehetni csak egyget, melly hivatalyainak hajlandó volna kijárni akkor is ösvényét, mikor ettől el nem ijesztik a' sziszegő vászok. Hát hogyha elégnek itéllyük, arra hogy erkölcsös tettünköt félbe szakasszuk,
870. hallani egy vagy két rossz nyelvnek gyáva szidalmát, mit lehet a' gyarló embernek várni nemétül? még kevesebb jámbort látunk e' csalfa virágonn, 's a' hit az erkölccsel nem lessz más, pusztá regénél. Én magam elvezetem Nagyságodot Égfi Ferenczhez estve felé, hogy tetteinek részesse lehessen csak legalább így is, mellyekkel az emberi nemnek súllyait enyhítvén, könyeit kérlelve törölvén, laurüsokot készit szép szíve magának az égben.»
- Igy ógatta ügyét mindenkor az ostromok ellen
880. Szurkosi, Férgesinét megkérvén titkon előre, hogy mikor ő ott van, dorgálására keressen olyas okot mindég, mellyet czáfolni lehessen. Rósi tehát látván, hogy pártját fogja, naponkint jobban szítogatott hozzá, 's mivel attya' szavából tudta elégképen: mit kell cselekednie, mit nem? Szurkosit attya után legjobb embernek ítélte. Most pedig azt hallván, hogy kész vele Égfi Ferenczhez menni, nagyon megörült, 's mivel arról, a' mit ohajtunk, gyenge reményünköt bizonyosbnak tenni szerettük,
890. kérte, hogy a' mit ígért, megtartani el ne mulassa. Szurkosi, hogy vele megy, még egyszer örömmel ígérte: most bizonyos lévén, hogy az annya is eljön utánna Rósihoz új kocsijánn négy új paripával ebédre, tudta hogy ezt nem haggya magát, a' házi kisasszony, 's így az ígért vezetés vízzé fog válni magátül.

- Anyja elérkezvén, fenn szóval kezdte csudálni Szurkosi Rósi előtt jelenését: az meg elértvén könnyen az ámulást, «meglepni akartalak, úgymond, Rósi leányomnál, 's megfosztani, hogyha lehetne, szívének valamely részétül. Jól tudod úgy is, hogy neked e' kincset már réztül fogva irigylem.»
900. Rósi heves csókkal békélt e' szókra kezéhez, 's drága kegyességét nagy tüzzel kezdte köszönni: ámde amaz megölelte hamar, 's egy udvari csókkal több hitelességet sietett ízéinek adni.
- Illy alacsony lelkű játékokot üztek üdönkint Rósinak ártatlan szívéből e' fene rókák, hogy nagy örökségét rabló kezeikbe kerítsék.
- A' nagy ebéd 's a' sok csevegés végtére megölvén a' napot, alkonyodott; 's ingerlésére fiának, Szurkosiné kocsiját az egész gyűlésnek ajánlván: «jőjjetek el hozzánk, úgymond; meg vissza hozatlak holnap, holnap után, vagy két hét múlva, ha tetszik. Őszve tolódnak majd több jó szomszédok is: egy kis tánczot adok csak kedvetekért és egy kis ebédet.»
- Férgesiné tőstént rá állott; Margita tapsolt; Rósi pedig megrázta fejét, 's keseredve tekintvén Szurkosinéra, imígy szólott: «én nagyra böcsülöm Nagyságodnak ajánlását; de nem engedi szívem,
920. hogy még édes atyám környül van véve veszélyvel, én részese legyek bármely ártatlan örömnék.»
- «Égfi Ferencz, nem atyád van eszedben, mondgya kaczagva Margita. Ő nállad nélkül kiverődhetik ismét a nyavalyás ágyból, 's ellenben, mentse meg Isten! itt hagyhattya fogát, bátor mellette maradsz is. Jőjjsze velünk, 's beteg angyalodat tánczold ki tejedből.»
- Rósinak orczájánn a' bosszút habzani látván Szurkosi: «én úgymond, Rósimnak nagyra böcsülném akkor is erkölcsét, ha magát amaz istenes okból,
930. hogy beteg embernek vagy más inségbe merültnek nyújtsa segítségét, megvonná minden örömtül. Amde tudom szíves szorgalmait atya uráról, s tisztelem a' végzést, mellyel feltette magában, hogy senová sem meggy, még ő ki nem állya veszélyét.»
- Férgesiné maga is most egyszer szentnek ítélte Rósi tökéllését, 's ammint már őszve beszéllett Szurkosival, lányát megszólította, hogy élyen a kegyes Asszonynak szívességével. El is ment. A' nap elalkonyodott 's a' hold kezdette világát
940. hínteni már akkor földünkre, hogy útnak eredtek, Szurkosi lóhátonn andalgván a' koci mellett, melly csak lassan ment a kellemes éjjeli hűsben. Rósi tehát, hogy nem mehetett maga Bölcsi Mihályhoz, Őrsét kérte reá, hogy nézze meg Égfi Ferenczet.
- Ez nagy óhajással várgatván szinte napestig Rósi, az asszonnyal majdnem csak rólla beszéllett szüntelen, a' ki nemes szívét nem győzte dicsérni; 's végre hogy esteledett, el látván tűnni reményét, búnak eredt. Illy búba merül a' gerlicze sokszor
950. estve felé, mikor a' szükség elkésteti párját. Őrse bedobbanván, felvidúlt képe azonnal, 's Rósi követségét hallván, érzékeny örömmel illy szózatra fakadt: «mondgy, kérlek néki nevemmel

- Húgom! ezer hálát. Mond, hogy könnyülök azóta...
Nines már semmi bajom, csak hogy Nagysága... Valóban jól érzem magamot, 's köszönöm hogy még ma leküldött...
hogy rám gondgya vagyon. Mond, kéretem, el ne felejtsem.»
A' követ elmenvén, a' gazdasszonyra kacsongat,
orczávonásaiából mintegy kitanúlni akarván :
960. vette-e nyelvének hebegő buzgásait észre?
látta-e orczáját a' tett kérdésre pirúlni?
nézi-e szívragadó örömét csillogni szemében?
's a' nemes érzésű öreget mosolyogni szelíden,
's vizsga tekinteteit némán viszonzolni találván,
el nem türi tovább, 's ismét ezen úri személynek
angyali diszeirül mély discursusba merülvén,
megteszi a vallást, hogy még soha semmi leánynak
látására erősb lázúlást szíve nem érzett.
Ez volt tárgya beszédgyeknek, még el nem emelték
970. kedves üléséről a' szendergések az Asszonyt,
ez nyavalyásunknak, még el nem lepte az álom,
fantáziája, ez álmaiban tündéres alakja.
Őrzse pedig haza érkeztvén, szárnyára bocsáttya
nyelvét, 's kellemetes bővítésekkel akarván
festeni a dolgot: «melly jó, hogy még ma leküldött,
drága Kisasszonykám, úgymond» — «Tán, kérdi viszontag
Rósi hamar halavány orczával, rosszra hanyatlík
dolga? talán meghal?» — «Nem hal, viszonzollya ezekre
Őrzse; de orvosság volt, láttam, néki szegénynek,
mert nekem is vannak szemeim, hogy még ma lementem
úri személlye helyett hozzá. Csókollya ezerszer
szép kezeit. Már érzi magát könnyülni azóta,
hogy-hogy-hogy medicinát vett. Azt mondgya, nem érzi
semmi baját, csak hogy Nagyságod még ma leküldött,
's kéri nagyon szépen, hogy holnap is el ne felejtse.
Oh! ha lefesthetném örömét e' drága legénynek,
hallván, a' mit üzent Nagyságod néki. Szemébül
szinte kiolvastam, mit akart meg vissza üzeni.»
Illyeneket csevegett vocsoráig Rósi fülébe.
990. tizszer elől kezdvén mondásait Egfi Ferencznek,
's Rósinak új és új kérdéseit ige-özönnel
úgy megelégitvén, mint a' bölcs iskola-mester,
a' ki az észhaladó tárgyat magyarázni akarja,
mindazokét, kik széke alatt logyikázni tanúlnak.
Étel utánn levelét attyához végre ohajtván
hajtani, Rósi leül, 's valamint a' százszor elüzött
őszi legyeyske megint orczánkra repülni ügyekszik,
úgy sok harcza utánn megmeg levelére lebegni
látván Egfi Ferencz képét, végtére az írást
- 1.000. elteszi, 's Őrzsével papolásba ereszkedik ismét
egy idegen tárgyrúl, melly a' nyavalyásra vezesse.
Őrzse kapott mindgyárt a horgonn, 's újjra kirakta
rhetoricájának piperéivel öszve dagasztott
áruit a' kedves tárgyrúl. Nem mentek aludni
- 1.005. még szoba-órájok nem kezdte petyegni az éjfélt.

Második szakasz.

Más nap templom utánn lesietvén Bölcsi Mihályhoz
Rósi, az asszonynak karjánn bemeegy Egfi Ferenczhez,
s' ott leli a' gazdát. Meglátván ülni az ágyban

- a' beteget, megörül; megörül, hogy látta magánál jó akarónéját amaz is. Majd szóba eredvén, szinte hogy álmok iránt egymást tudakozni akarják, érkezik a' Pappal mély szóba merülve az orvos. Pörleni látszott ez, 's a' Pap kérlelni deákul. Üdvözlése utánn a' kit gyűlésnek, Örömfí
10. (ez neve Mársfi Tamás Ur orvossának) az ágyhoz furja sietve magát, betegét tudakozza deákul több syntóma iránt, 's valahányszor hallya viszontag várakozása szerént valamely kérdésére felelni integet a' Papnak. Pulsussát végre tapintván, «még az erő, ugymond, nem akar megtérni: de most már a' nyavalyának igaz kutforrására belátván, végbe viszem könnyen még ezt is. Semmi veszélyben nincsen az Ur többé, 's egy két hét mulva, igérem ellenségeinek trucczára felélled egészen.
20. Ezt vegye most be az Ur mindgyárt! A Papra tekintvén «végső próba gyanánt, ugymond végtére, hogy ugy van a' dolog, ammint és még tegnap mondtam az Urnak.»
Néma komorsággal nézték mindnyájan Örömfít, mig ezen orvos italt elkészítette, beadta; nézték a' Papot is némellykor, néha meg egymást a' különös jelenésnek okát lappangva keresvén ábrázattyaikon: de az orvos végre leülvén, 's Rósisval egykét szót váltván már atya uráruul már az egészségrül, már a' szép nyári üdörül,
30. Égfi felé fordul, 's vele is többféle dologrül szólván, Váfri felül azt kérdi: baráttya-e, vagy sem? Égfi ezen kérdésre magát kétkedni mutatván: «ösmérem és szeretem, de azért nem biztosom, ugymond. Öszvetalálkozván a' kávéházban azonnal hogy hivatallyából kiesett, csacsogásba eredtünk. Ó panasolta bajját, és én sajnáltam. Azóta hogy ha talán meglát, megszóllit. Bécsben az utszánn szinte hogy a' kalmárt házában hagytam örömmel 's a' Duna partya felé a' pesti hajóhoz eredtem
40. nézni: ha egyyikben lehetne-e mennem anyámért? megragad ámuló vigszággal, 's kérdeni kezdi ott létemnek okát. Az üdöt drágának itélvén csak rövid igéekkel minteggy vonakodva feleltem, hogy hivatalt kértem, 's megnyervén, a' mit akartam vissza megyek; 's ezzel megváltam tölle sietve. Estvé felé, hogy már holmimmal pesti hajóhoz érkezek, ott látom. Kérdésire meg nem akartam mondani a' hivatalt: ne talán kinevessenek otthon, 's lázokot indítván választott státusom ellen,
50. Bécsi lakasárul lebeszéljék édes anyámat, kik magyar embertül méltatlanságnak itélik, jobb példája szerint sok ezer külföldi nemesnek bótba temetni magát vagy mesterségeket üzni. Erre nagyon láttam, hogy bús ránczokra vonódott homloka, érzettem szívét hidegedni azonnal 's biztos enyelgését szöges igécskéekkel együlni: ámdé hogy én hozzá vígan folytattam előbbi szívességeimet, megtért a' régire ő is».
«Képmutatás, csupa képmutatás! viszonolja Örömfí
60. nagy hevesen. Nem tért igazán, csak térni tetette vissza magát a' régire. Ó egyy szívtelen ördög:

- Néki köszönyye az Ur veszedelmét, néki magának!
 Öneki egy főur, ki, mivel pápista hitünkhöz
 megtért, embere lett, azt mondta: hogy elnyeri még is
 a' kívánt hivatalt, ha csak el nem csapja kezéértül
 egy ifjú, kinek erre talán több jussai vannak;
 ámde nevét meg nem mondotta. Kitészik
 amit imént mondtam, leveléből Váfri Eleknek,
 mellyet ezen hóhér e skartétára előre
70. concipiált 's amaz erdőben véletlen elejtett,
 mellyben az Ur olly mélyen aludt. Olvassa el, itt van.»
 A beteg átnézvén szaporán: «ez az ő keze, ugymond;
 Ámde hiszen...» — «Kérem! viszonollya előzve az orvos;
 Minthogy az úr vele a' hivatalt nem akarta közölni,
 mellyhez igen bölcsen kalmárnál jutni ohajtott,
 ő az urat, látom, szintannak nézte, ki uttyát
 drága ravaszsággal keresett pócezára elállja.
 Ezt pedig ő egyszer hihetőnek tenni találván,
 kész volt ártatlan vérét lecsapolni az Urnak.
80. Ósmerem én ötlet hirérül. Helyre akarván
 hozni az elvesztett hivatalt, feltette magában:
 hogy, ha egyébképen nem juthat semmire, megtér.
 Nossza tehát kegyes embernek, babonátlan eszűnek
 jó nevelésűnek 's vidámnak lenni kitudván
 egy papot, aki Budánn mulatott volt akkor üdőben,
 hozzá sompolyodik, 's panasolván mostoha sorsát
 kéri, hogy addiglan, míg alkalmatlan ügyének
 tán jobb vége szakad, házánál türje meg ollykor,
 mert én legböcsösebb s legszebb mulatásnak itélem,
90. bármicsodás tárgyról nyílt ésszel szállani, ugymond.
 Erre szabadságot nyervén, úgy tudta takarni
 a' Pap előtt fene lelkének százféle fekélyét,
 úgy kegyes érzésű szívét megnyitni amannak,
 úgy megalázni magát, hogy amaz kedvébe fogadván,
 tiszta baráttyának 's nem rossz embernek ítélte.
 Váfri csak ezt várván, illy szókkal meglepi egyszer
 a' Papot: Édes Uram! módgyát nem látom egyébkép,
 hogy hivatalt nyerjek, Calvinust kell kicserélnem.
 Én pápista leszek. Nekem ez, tudhattya felöllem
100. könnyen az Ur, mind egy: hanem az nem férne begyembe
 még is hogy tetetés nélkül megnyissam akármedly
 papnak titkaimot, vagy hogy vele serio bánnyak,
 's caricatúra gyanánt munkánkot meg ne nevessem.
 Én az urat bölcsnek 's hozzám egyenesnek itélem
 Játsszuk el a' külsőt együütt: szívünkbe ki lát be?
 A' Pap elirtódzik, s valamint kinek oldala mellett
 a' mennykő lecsapott. szófáján szerte meredvén,
 gondolatoknak ered. Maga így rajzolta ezeknek
 rettenetes képét nagy rémüléssel előttem,
110. hogy vele szólottam: Látott tán nyári üdőben
 többször az ur olly fergeteget, mikor öszve repülvén
 ellenesen sívó szelekenn a' fellegek, ugymond,
 egy iszonyú chaost kezdnek formálni felettünk,
 mellyből száz helyekenn kilövődnek 's meg megenyésznek
 a' gyors villanatok, mig tompán közbe morogja
 háborodásit az ég: úgy lettek 's tűntek agyamban
 a' sok gondolatok. Nem akarván lenni goromba
 hozzá, házamnál toleráltam néha beszédgyét,
 mellyel az Egyháznak látszott turkálni szokásit:

120. mert mit ereszkedgyek színekrül pörbe szemetlen antagonistával? 's így hogyha mosolygani látott gyáva ítéleteinn, nagy eszére mosolygani gondolt. Ez lehetett bal ítéletinek forrása irántam. Annyira nem véltem mégis terjedni hitetlen vakságát, hogy az illy dolgokkal játszani merjen. Most egyszerre tehát gonoszabbnak néztem ezerszer a' gonosz ördögnél, 's képesnek, hogyha kimondom, mennyire utálám megtérésének előmbé terjesztett iszonyú módgyát, azt mondani rólam:
130. hogy lebeszéltem, noha pap, pápista hitünkéről, vagy hogy ajánlását bagatella dolognak ítélvén, tévelygéseiből nem akartam az útra vezetni. Mindezek olly szaporán támadtak vézes eszemben 's olly iszonyú habozást, olly nagy félelmet okoztak bennem, hogy magamot nem tudtam semmire venni. Csak hogy üdöt nyerjek, 's hogy serio tenni mutassak egyszersmind magamot megtéréseivel, imilyen szókra fakadt nyelvem: szívből szolgálók az úrnak; ámde hogy a' hitnek, mellyhez tér, józan okát is adni az úr legalább nagyából tuggya, javaslom: hogy közösen nyomozó ésszel pápista hitünkéből szedgyük elő a' cikkelyeket, mikre úgy is üdönkint öszve jövrünk. Nem terhelem én mély oskola szókkal józan eszt. Legyen egy vezetőnk mindenben az Irás. Váfri meg állapodott a' papnak furcsa tanácsánn: ez pedig át látván egy két hét múlva egészen, hogy szerezsenyt mosogat, feltette magában azonnal, lelki tanítását hosszabbítgatni eladdig míg amaz a' háztul unalomból elmarad önnkint.
150. Két hetet eltöltött vele így. Végével ezeknek Váfri fejét rázván: nem tetszik az énnekem, úgy mond, hogy nagyon elkések megtérésemmel. Az őznek csillog az erdőknek bogainn már lomja. Maholnap vége Diétánknak 's a' püspökök, a' kik az ollyan embereket, mint én, jobb sorsra segíteni szoktak, mind haza indulnak. Tán csak jó volna sietnünk. Ámde szavát a' Pap tréfának vette csodálván, hogy noha szép hivatalt vár, ammint tudta szavából, megtérése utánn, ezen eggyel meg nem elégszik,
160. még is, oszlopolást koldulván a' pap uraktúl, céllját oktanul alacsonynak akarja mutatni, Váfri tehát másnap, mire nem veszi áh! az aranynak csillapodás nélkül dühödő éhsége az embert! eggy okos és jámbor Püspöktül vissza sietvén, a' Paphoz berohan 's nagy örömmel, nossza utánnam ugymond, jöjjön az úr szaporán! A Püspök akarja látni tanítómat, megtérítőmöt, atyámat. A'val elámulván, nem akart indulni szavára míg amaz elmondván, hogy megtisztelte valóban
170. s oszlopolásáért megszólította merészen e' kegyes buzgó fő pástort, újra sietni kérte, mivel a' vele a' nevezett Ur szóllani kíván. A' pap elérkezvén házához lelki fiával, 's úri kegyességét látván nevekedi magához mennél ösmereteseb lett nálla beszédgyei által végre imígy szóllott hozzá, nem rossznak ítélvén, Váfrít szinte saját törébe keríteni: Nékem,

- Méltóságos Uram! levelem jött édesanyámtól
 este felé tegnap, ('s igaz is volt) melyre sietnem
 180. kell mulatás nélkül hozzá. Jobb kézbe nem eshet
 Váfri, kinek módom nincs végbe szakasztani dolgát
 mintsem hogy ha szegényt Méltóságodnak ajánlom.
 Bölcs káplányi közül rendellyen néki helyettem
 kérem más vezetőt, ki nemes céljára segítse.
 Szívesen átvévén e' gondot az érdemes urnak
 buzgó szíve, halott színü lett Váfri azonnal,
 's hogy haza indulván, maga volt a' pappal az utszánn
 káromlásra fakadt, szörnyü szitkokkal igérvén,
 hogy bosszú nélkül ezt el nem fogja viselni.
190. 'S megtartotta szavát. Fellázította csalárdul
 ellene a' papokat költött rágalmi által,
 hogy hite nincs, hogy társainak csúfollja tudatlan
 mythológiáját, 's hogy feslettsége sem Istent
 nem néz, csak szabados kedvét tölthesse, sem embert.
 Így e' józan eszü 's érzékeny lelki atyának
 olly iszonyú bajokat, csúf öldökléseket, ádáz
 szégyeneket szerzett, hogy félre vonódnia kellett.
 Én ezeket tudván, 's meghallám tegnap az Úrtól
 Váfri nevét, töstént azt kezdtem főzni magamban,
 200. hogy ki az Istennel nem fél úgy játszani, mint ő'
 képes az embert is morzsányi haszonnak okáért
 ölni, 's ebédem utánn könnyűcske kocsimba betülván,
 szint' oda rándultam, hol az Úr a' vízbe vetődött.
 Üdvözlésem utánn a' esősz elkezdí azonnal,
 mert velem ösmeretes, gondgyát a' Pesti hajónak
 egy eltévelyedett úrrúl rajzolni. Csak allig
 hajnalodott, ugymond, mikor útnak akartak eredni,
 's öszve kiálltatták azokat, kik szerte feküdtek
 a' gyöpökönn, a' vig révészek, végre hibázott
210. egy úr. Megnevezik, kurjongnak, szerte szaladván
 tücske gyanánt keresik csak nincs! Hogy morgani kezdtek
 némelly útas urak, hihető, végtére megunván
 a' sok várakozást, csakugyan mélyebbre vonódtak.
214. «Én azutánn dolgozni megyek, 's taligámot akarván...

Közli: HORVÁTH KONSTANTIN.

KISFALUDY SÁNDOR LEVELEI HECKENASTHOZ.

Kisfaludy Sándor első munkái — a *Himfy szerelmeinek* és a *Regéknek* első, legnépszerűbb sorozata — Péteri Takáts József támogatásával, az Egyetemi Nyomda (Királyi Magyar Universitas') betűivel jelentek meg. A költő kitarlott e nyomda mellett, melynek vezetőjéhez, Sáhgy Ferenchez. szíves barátság fűzte, a harmincas évekig. Ekkor *Munkái I—VIII. kötet Pesten 1833—1838.* mint «Wigand Ottó tulajdona» látnak napvilágot, Döbrentei *Conversations-Lexiconának* híres kiadója azonban ez időtájt (1832) már Lipcsébe költözött; pesti vállalatait sógora, Heckenast Gusztáv vette át; Kisfaludy tehát most vele tárgyal és 1835 július 14. kötött szerződésük szerint¹ eladja néki: 1. négy új regéjét (*A szentmihályhegyi*

¹ *Kisfaludy Sándor minden munkái.* (1893) VIII. 696. 1.